

V krizi jsou lídři, nikoli Evropa

Lubomír Lízal

Lisabonská smlouva, která měla začít platit od roku 2009 nyní patří do šuplíku. A není to proto, že česká vládní reprezentace ji zatím drží u ledu Ústavního soudu. Ani polské kličky nejsou pádný důvod. Také to není proto, že irské referendum ji odmítlo nezanedbatelnou většinou (47 % pro, 53 % proti) při značné voličské účasti.

Je to proto, že velmi podobný text, sice s kódovým označením »ústavní« smlouva byl nedávno odmítnut francouzskými a nizozemskými voliči. Pokud by se Lisabonská smlouva vulgo ústava schvalovala referendem v dalších zemích, politici by patrně nedostali studenou, ale přímo ledovou sprchu.

Projekt, kterému se daří

Přesto není Evropská unie v krizi, jak často slýcháme. Evropské instituce pracují nadočekávání dobře a odmítnutí smlouvy znamená jen stop další integraci: někdy viditelné, jindy skryté federalizaci.

Pokud je však politická elita příliš napřed a odtržená od občanů, není divu, že utrpí takovou porážku. Kdo by se měl vyrovnat s problémy, jsou politici, kteří nebyli schopni nalézt věrohodné a přesvědčivé důvody pro smlouvu ústavní ani Lisabonskou.

Úsměvné je, že ani samotná federalizace přitom nemusí být zásadním problémem - pokud ovšem půjde o vědomou volbu. Voliče často nezajímá ujištění, že smlouva je dobrá; zajímá je PROČ, když žádné problémy současného stavu nejsou vidět. A odpověď na tuhle otázku zatím nedostali.

Zdá se totiž, že každodenní unijní život není ovlivněn absencí Lisabonské smlouvy. Nesplnily se ani černé vize o problematickém chodu s maximálním počtem států dle smlouvy z Nice. Teď jde o to, aby se nezastavila neúspěšnější unijní politika - totiž rozšiřování.

Tenhle argument ve prospěch Lisabonské smlouvy je sice příhodný, snadno pochopitelný, ale také chybný.

Evropská unie je mezinárodním projektem, který vznikl a vyvíjí se na základě všeobecného konsenzu. Není tedy důvod, proč by přístupové smlouvy pro Chorvatsko a další státy nemohly řešit absolutně nutné technické detaily, jako je počet míst v Evropském parlamentu. Strategie prosadit hlubší integraci ve jménu rozšíření může krátkodobě vyjít, ale také zadělává na problémy v budoucnosti. Právě proto, že integrace nebyla přijata konsenzuálně a vědomě sama o sobě, ale jen jako vedlejší produkt usnadňující technikálie dalšího rozšiřování.

Vítězí, kdo prohraje včas

Paradoxně, politici by měli děkovat, že tato porážka přišla brzo a ve velmi mírné formě, která neohrožuje ani projekt Evropské unie jako takové, ani jeho základy.

Evropští lídři již několikrát dostali silný signál, že občané potřebují porozumět samotnému integračnímu procesu, jeho rychlosti a úrovni. Stejně jako jeho přínosům a nákladům. A nejen že se o tento proces zajímají a chtějí mu rozumět, ale chtějí mít i možnost ho řídit. Stovky stran těžkopádných právních textů pak slouží všemu možnému, jen ne jasnosti cílů a prostředků k jejich dosažení.

A jsou-li doprovázeny kampaní, která není schopná věrohodně představit výhody nového stavu proti dnešku, vznikají jen zbytečné pochybnosti. A podezření o skutečných úmyslech propagátorů.

Evropští politici se však ke své vlastní škodě stále snaží najít způsob, jak ústavu protlačit. Co by jim prospělo, je přemýšlení o tom, jak udělat případné další integrační kroky konečně správně.

O autorovi: Lubomír Lízal je ředitelem CERGE-EI, společného pracoviště Akademie věd a Univerzity Karlovy